

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ

A_ΘΕ 2.1 Πίστη

Βιώνοντας

- Εναλλακτικά:

«**Ομαδοσυνεργασία - Λεξοσαλάτα**»

1. Ερμηνεία λέξεων

1. **πίστη** η [ρίστι] O31 : 1. η πεποίθηση, η βεβαιότητα, η σιγουριά που έχει κάποιος για κτ.: Ακλόνητη / απαρασάλευτη / απόλυτη / βαθιά ~. Η ~ του ανθρώπου στην παντοδυναμία της επιστήμης. Κλονίστηκε η ~ στην ορθότητα των απόψεών του. 2. η αποδοχή της ύπαρξης και της παρουσίας ανώτατου όντος, η θρησκεία ή το θρησκευτικό δόγμα: Η θρησκευτική ~. Μαρτύρησε για την ~ του. Η ~ του στο Θεό ήταν ακλόνητη. Μάχομαι υπέρ πίστεως και πατρίδος, για τη χριστιανική πίστη και την πατρίδα. ΦΡ (πήγε) υπέρ πίστεως, για κτ. που χάθηκε, καταστράφηκε. || η χριστιανική πίστη: Η ~ σου σ' έσωσε. Το Σύμβολο της Πίστεως. || (ως βρισιά): ☒την ~ σου! 3. η σταθερή προσήλωση, η εμμονή σε κτ.: Αγωνίζεται με ~ για τις ιδέες του. Τον διακρίνει βαθιά ~ στο καθήκον. || (έκφρ.) δίνω ~ σε κτ., δέχομαι, αποδέχομαι κτ. ως αληθές, ως πραγματικό: Δε δίνω ~ στα λεγόμενά του / στα λόγια του. Μη δίνεις ~ σε φήμες / σε διαδόσεις. δίνω ~ σε κπ., του έχω εμπιστοσύνη: Δεν μπορείς να δώσεις ~ σ' αυτόν τον άνθρωπο. || (οικον.) η οικονομική συναλλαγή που συνίσταται είτε στο δανεισμό χρημάτων είτε στην πώληση εμπορευμάτων σε τρίτους χωρίς άμεση καταβολή του αντιτίμου τους και που στηρίζεται στην εμπιστοσύνη ότι αυτός που οφείλει, έχει την ικανότητα και τη θέληση να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του: Εμπορική / αγροτική / βιομηχανική / καταναλωτική / παραγωγική ~. Η αγροτική ~ ασκείται από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδας. || Συζυγική ~, η αμοιβαία υποχρέωση των συζύγων να μην κάνουν εξωσυζυγικές σχέσεις. (έκφρ.) καλή ~, ειλικρίνεια, έλλειψη δόλου. ΑΝΤ κακή ~, κακοπιστία, δολιότητα: Άνθρωπος καλής / κακής πίστεως, καλόπιστος / κακόπιστος. (λόγ.) καλή τη πίστει, με καλή πίστη: Υπέγραψα το έγγραφο καλή τη πίστει. ΦΡ βγάζω την ~ κάποιου (ανάποδα), τον καταταλαιπωρώ, τον βασανίζω. μου βγαίνει η ~ (ανάποδα), καταταλαιπωρούμαι, βασανίζομαι, καταπονούμαι. αλλάζω την ~ σε κπ., τον ταλαιπωρώ, τον βασανίζω.

[1-3α: αρχ. πίστ(ις) -η· 3β: λόγ. σημδ. γαλλ. crédit & αγγλ. credit]

2. **πίστωση** η [ρίστοςι] O33 : 1. παροχή χρημάτων με δανεισμό ή μεταβίβαση εμπορευμάτων χωρίς άμεση καταβολή του αντιτίμου τους: ~ με εγγύηση / με υποθήκη. Αγοράζω / πουλάω με ~. Τραπεζική / ιδιωτική / κρατική~. Κάνω ~ σε κπ. (λόγ. έκφρ.) επί πιστώσει, βερεσέ. ΑΝΤ τοις μετρητοίς: Αγορά / πώληση επί πιστώσει. (έκφρ.) ~ χρόνου, χρονικό περιθώριο, προθεσμία, παράταση: Η κυβέρνηση ζήτησε από το λαό ~ χρόνου, για να αποδώσουν τα μέτρα που πήρε. Χρειάζομαι μια μικρή ~ χρόνου, για να παραδώσω την εργασία. || ορισμένη ποσότητα εμπορευμάτων ή κυρίως ποσό χρημάτων που παίρνει κάποιος ως πίστωση: Παγωμένες πιστώσεις, που το αρχικό τους κεφάλαιο μένει ανεξόφλητο για πολύν καιρό και αυξάνεται με τους τόκους. 2. το χρηματικό ποσό που πρέπει να πληρωθεί σε κπ., που προορίζεται για πληρωμές. α. (για τον κρατικό προϋπολογισμό) χρηματικό ποσό που διατίθεται για την πραγματοποίηση

πληρωμών: Εγγραφή / έγκριση / χορήγηση / περικοπή / αύξηση πιστώσεων. Πιστώσεις για δημόσια έργα / για επενδύσεις / για διορισμούς. β. (λογιστ.) εγγραφή πίστωσης σε λογιστικό βιβλίο. || το ίδιο το χρηματικό ποσό και η θέση του στο λογιστικό βιβλίο. ANT χρέωση.

[λόγ. < αρχ. πίστω(σις) -ση `διαβεβαίωση' σημδ. γαλλ. crédit, créance]

3. **πείθω** [ρίθο] -ομαι Ρ αόρ. έπεισα, απαρέμφ. πείσει, παθ. αόρ. πείστηκα, απαρέμφ. πειστεί, μππ. πεισμένος και (λόγ.) πεπεισμένος* : κάνω κπ. να δεχτεί τη γνώμη μου, να συμφωνήσει μαζί μου προβάλλοντας επιχειρήματα ή δίνοντας υποσχέσεις, διαβεβαιώσεις κτλ.: Προσπάθησε να μας πείσει ότι είναι αθώος. Κανέναν δεν έπεισε για την ορθότητα της άποψής του. Επιχειρήματα ικανά να πείσουν και τους πιο δύσπιστους. || Δεν έχω ακόμα πειστεί για τις καλές προθέσεις του. || κάνω κπ. να δεχτεί και να πράξει ό,τι του υποδεικνύω (πρβ. καταφέρνω): Τον έπεισαν να υπογράψει τη συμφωνία. (απαρχ. έκφρ.) ανάγκη και θεοί πείθονται, όλοι υποκύπτουν σε αυτό που επιβάλλει η φύση των πραγμάτων. (απαρχ.) ΦΡ ου με πείσεις καν με πείσης, ως σχόλιο πεισματικής άρνησης κάποιου να πειστεί, να αλλάξει γνώμη.

[λόγ. < αρχ. πείθω]

4. **πειστήριο** το [pistírio] O40 : 1. (νομ.) αντικείμενο, πράγμα που βεβαιώνει ή αποδεικνύει έγκλημα, ενοχή ή αθωότητα: Τα πειστήρια του εγκλήματος / της ενοχής του / της αθωότητάς του. 2. καθετί που πιστοποιεί την ύπαρξη ενός γεγονότος, μιας πράξης, ενός συμβάντος κτλ.: Επιγραφή που αποτελεί το πρώτο ~ για την εμφάνιση της γραφής στην Ελλάδα.

[λόγ. ουσιαστικοπ. ουδ. του αρχ. επιθ. πειστήριος `πειστικός' σημδ. γαλλ. (πληθ.) (pièces) à conviction]

5. **πεποίθηση** η [períthisi] O33 : α. σταθερή γνώμη, άποψη, βεβαιότητα ότι αυτό που θεωρεί κάποιος σωστό ισχύει πραγματικά: Η ~ ότι η φυσική πραγματικότητα διέπεται από νόμους. Κάνω κτ. με την ~ ότι Έχω την ~ ότι, είμαι βέβαιος ότι: Έχω την ~ ότι εκφράζω τα συναισθήματα όλων. || Από ~ ή εκ πεποιθήσεως, επειδή το θεωρώ σωστό: Από ~ φέρεται έτσι και όχι γιατί του το υπέδειξαν. Ανύπαντρος εκ πεποιθήσεως. || (ψυχ.) Το συναίσθημα της πεποίθησης. || (πληθ.) ιδέες, αρχές τις οποίες ακολουθεί και ασπάζεται κάποιος (πρβ. ιδεολογία): Οι ηθικές / θρησκευτικές / πολιτικές πεποιθήσεις κάποιου. Φέρεται / ενεργεί κάποιος σύμφωνα με τις πεποιθήσεις του. Οι πεποιθήσεις του είναι ίδιες εδώ και πολλά χρόνια. β. εμπιστοσύνη, κυρίως σε εκφορές όπως: Έχω ~ στον εαυτό / στις δυνάμεις / στις ικανότητές μου (πρβ. αυτοπεποίθηση).

[λόγ. < ελνστ. πεποίθη(σις) -ση]

Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη

Νοηματοδοτώντας:

«**Σύγκριση κειμένων – Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (TPS)**»

1. Αγιογραφικά παραθέματα:

- **Γεν 22,1-19: Η Θυσία του Ισαάκ**

Ύστερα από τα γεγονότα αυτά, ο Θεός δοκίμασε τον Αβραάμ και του είπε: «Αβραάμ!» Εκείνος απάντησε: «Ορίστε». 2«Πάρε το γιο σου», του λέει ο Θεός, «το μονογενή, που τον αγαπάς, τον Ισαάκ, και πήγαινε να τον θυσιάσεις στη χώρα Μοριά, σ' ένα από τα βουνά που εγώ θα σου δείξω».

30 Αβραάμ σηκώθηκε νωρίς το πρωί, σαμάρωσε το γαϊδουράκι του και πήρε μαζί του δύο από τους δούλους του και το γιο του τον Ισαάκ. Έσχισε τα ξύλα για τη θυσία και ξεκίνησε για τον τόπο που του είπε ο Θεός. 4Την τρίτη μέρα κοίταξε πέρα και είδε τον τόπο από μακριά. 5Τότε είπε στους δούλους του: «Καθίστε εσείς εδώ με το γαϊδουράκι, κι εγώ με το παιδί θα πάμε ως εκεί να προσκυνήσουμε κι έπειτα θα γυρίσουμε».

6Πήρε ο Αβραάμ τα ξύλα της θυσίας και τα φόρτωσε πάνω στον Ισαάκ το γιο του, πήρε στο χέρι του τη φωτιά και το μαχαίρι, και βάδιζαν οι δυο μαζί. 7Κάποια στιγμή ο Ισαάκ είπε στον πατέρα του: «Πατέρα μου». Κι εκείνος αποκρίθηκε: «Ορίστε, παιδί μου». «Έχουμε τη φωτιά και τα ξύλα», είπε το παιδί, «αλλά πού είναι το αρνί για τη θυσία;» 8Ο Αβραάμ αποκρίθηκε: «Ο Θεός θα φροντίσει για το αρνί της θυσίας, παιδί μου». Και συνέχισαν το δρόμο τους.

9Όταν έφτασαν στον τόπο που τους είχε πει ο Θεός, ο Αβραάμ έχτισε εκεί το θυσιαστήριο, ετοίμασε τα ξύλα, έδεσε το γιο του τον Ισαάκ και τον έβαλε στο θυσιαστήριο πάνω από τα ξύλα. 10Ύστερα άπλωσε το χέρι του και πήρε το μαχαίρι για να σφάξει το παιδί του. 11Αλλά ο άγγελος του Κυρίου τού φώναξε από τον ουρανό και του είπε: «Αβραάμ, Αβραάμ!» Κι εκείνος απάντησε: «Ορίστε». 12Και του είπε: «Μην απλώσεις χέρι στο παιδί και μην του κάνεις τίποτε, γιατί τώρα ξέρω ότι φοβάσαι το Θεό και δε μου αρνήθηκες το μοναχογιό σου».

13Ο Αβραάμ κοίταξε τριγύρω και είδε ένα κριάρι πιασμένο από τα κέρατα σ' ένα θάμνο. Έτρεξε, το πήρε και το θυσίασε αντί για το γιο του. 14Τον τόπο εκείνο ο Αβραάμ τον ονόμασε Γιαχβέ-Ιερέ, γι' αυτό μέχρι σήμερα λέγεται: «Σ' αυτό το βουνό παρουσιάστηκε ο Κύριος».

15Ο άγγελος του Κυρίου φώναξε για δεύτερη φορά στον Αβραάμ από τον ουρανό 16και του είπε: «Εγώ ο Κύριος ορκίζομαι στον εαυτό μου, ότι επειδή έκανες την πράξη αυτή και δε μου αρνήθηκες το μοναχογιό σου, 17θα σε ευλογήσω με το παραπάνω και θα σου δώσω αναρίθμητους απογόνους σαν τ' αστέρια του ουρανού και σαν την άμμο που είναι στις ακτές της θάλασσας. Ο απόγονός σου θα κατακτήσει τις πόλεις των εχθρών του. 18Με τον απόγονό σου θα ευλογηθούν όλα τα έθνη της γης, επειδή υπάκουσες στην εντολή μου».

19Μετά ο Αβραάμ γύρισε στους δούλους του και ξεκίνησαν όλοι μαζί για τη Βέερ-Σεβά, κι ο Αβραάμ εγκαταστάθηκε εκεί.

- **Ψαλμ 139: Πού πορευθώ από του Πνεύματός σου**

1 Στον πρωτοψάλτη. Ψαλμός του Δαβίδ.

Κύριε, με διερεύνησες και με γνωρίζεις.

2Ξέρεις εσύ πότε είμαι καθιστός και πότε όρθιος· από μακριά τις διαθέσεις μου διακρίνεις.

3Βλέπεις εσύ αν ενεργώ ή αν είμαι άπραγος· το κάθε βήμα μου που κάνω το κατέχεις.

4Και πριν μια λέξη ακόμα έρθει στη γλώσσα μου, να κιόλας που εσύ, Κύριε, πολύ καλά την ξέρεις.

5Από παντού γύρω τριγύρω με κυκλώνεις κι έβαλες πάνω μου για προστασία το χέρι σου.

6Αξιοθαύμαστο το πόσο με γνωρίζεις,

και τόσο υπέροχο,
ώστε να το συλλάβω δεν μπορώ.
7 Πού να πάω μακριά από το Πνεύμα σου;
και μακριά απ' την παρουσία σου πού να φύγω;
8Αν ανεβώ στους ουρανούς,
εσύ είσ' εκεί·
αν στρώσω το κρεβάτι μου στον άδη,
εκεί είσαι πάλι.
9Αν τα φτερά μου απλώσω και πετάξω
εκεί που ο ήλιος ξεμυτά
ή εκεί που χάνεται στις θάλασσας την άκρη,
10κι εκεί το χέρι σου θα με καθοδηγεί
κι η ευνοϊκή σου δύναμη θα με κρατάει.
11Κι αν πω: «Ας με σκεπάσει το σκοτάδι,
κι ας γίνει νύχτα γύρω μου το φως»,
12και το σκοτάδι ακόμα για σένα
δε θα 'ναι σκοτεινό
κι η νύχτα σαν τη μέρα θα φωτίζει
—σκοτάδι ή φως για σένα είναι παρόμοια.
13Εσύ έφτιαξες όλη την ύπαρξή μου,
με ύφανες μες στην κοιλιά της μάνας μου.
14Σ' ευχαριστώ που μ' έκανες
πλάσμα σου τόσο θαυμαστό
—όλα όσα κάνεις είν' εξαίσια
κι εγώ αυτό πολύ καλά το ξέρω.
15Το σώμα μου δε σου ήτανε αθέατο,
όταν σχηματιζόμουνα κρυφά
κι αναπτυσσόμουνα στης γης τη μήτρα.
16Με είδες κιόλας τελειωμένον,
όταν ακόμα ήμουν μάζα άμορφη·
και στο βιβλίο σου όλες ήταν γραμμένες
οι μέρες που για μένα πρόβλεπες,
ακόμα πριν καμιά απ' αυτές υπάρξει.
17Θεέ μου, πόσο πολύτιμες για μένα είν' οι προθέσεις σου
και πόσο πολυάριθμες στο σύνολό τους!
18Αν τις μετρούσα, από την άμμο
θα ήταν περισσότερες·
ξυπνώ κι είμαι μαζί σου ακόμα.
19Ας τον αφάνιζες, Θεέ, τον ασεβή·
και οι αιματοβαμμένοι άνθρωποι
να φύγουνε μακριά μου.
20Βλαστήμιες λένε εναντίον σου,
και δίχως λόγο σοβαρό προφέρουν τ' όνομά σου.
21Μήπως δεν πρέπει, Κύριε, να μισώ
αυτούς που σε μισούνε,
και ν' απεχθάνομαι αυτούς
που ξεσηκώνονται εναντίον σου;

22Με τέλειο μίσος τους μισώ·
έγιναν προσωπικοί εχθροί μου.
23Διερεύνησέ με, Θεέ,
και μάθε την καρδιά μου·
δοκίμασέ με και γνώρισε τις σκέψεις μου.
24Δες αν ακολουθώ ένα δρόμο άνομο·
κι οδήγησέ με στις αιώνιας ζωής το δρόμο.

- **Μτ 17, 19-21: Πίστη «ὡς κόκκος σινάπεως»** (Λκ 17, 6)
[Μετά τη θεραπεία του παιδιού με το δαιμονικό πνεύμα] ...Πήγαν τότε ιδιαιτέρως στον Ιησού οι μαθητές και τον ρώτησαν: «Γιατί εμείς δεν μπορέσαμε να το βγάλουμε;» «Εξαιτίας της απιστίας σας», τους είπε ο Ιησούς. «Σας βεβαιώνω πως, αν έχετε πίστη έστω και σαν κόκκο σιναπιού, θα λέτε σ' αυτό το βουνό "πήγαινε από 'δω εκεί", και θα πηγαίνει· και τίποτα δε θα είναι αδύνατο για σας. Αυτό το δαιμονικό γένος δε βγαίνει παρά μόνο με προσευχή και νηστεία».
- **Μκ 9, 23-24: «Πιστεύω, κύριε· βοήθει μου τῆ ἀπίστια»**
[Διάλογος (κατά τη θεραπεία του παιδιού με το δαιμονικό πνεύμα) ανάμεσα στον πατέρα του παιδιού και του Ιησού] ...Ο Ιησούς του είπε τούτο: «Εάν μπορείς να πιστέψεις, όλα είναι δυνατά γι' αυτόν που πιστεύει». Αμέσως τότε φώναξε δυνατά ο πατέρας του παιδιού και είπε με δάκρυα: «**Πιστεύω, Κύριε! Αλλά βοήθησέ με, γιατί η πίστη μου δεν είναι δυνατή**».
- **Α Κορ 13, 2: «Πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάνειν»**
Κι αν έχω της προφητείας το χάρισμα κι όλα κατέχω τα μυστήρια κι όλη τη γνώση, κι αν έχω ακόμα όλη την πίστη, έτσι που να μετακινώ βουνά, αλλά δεν έχω αγάπη, είμαι ένα τίποτα.

2. Έννοια και περιεχόμενο της χριστιανικής πίστης

Αρχικά λέγοντας πίστη εννοούμε την εμπιστοσύνη σε κάποιον και τη βεβαιότητα για κάτι, οι οποίες στηρίζονται σε αξιόπιστες μαρτυρίες. Αυτή η έννοια της πίστης διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο σε όλες τις δραστηριότητες και τις διαπροσωπικές σχέσεις των ανθρώπων. Σε δεύτερο επίπεδο η πίστη παρατηρείται σε όλες τις θρησκείες και αποτελεί το συνδεδετικό κρίκο του πιστού με το Θεό. Η θρησκευτική πίστη είναι βασικό στοιχείο της πνευματικής ζωής και του πολιτισμού των λαών. Σε ένα άλλο επίπεδο τοποθετείται η χριστιανική πίστη, η οποία εννοιολογικά και ουσιαστικά υπερβαίνει τα δύο προηγούμενα. Κι αυτό γιατί προϋποθέτει δύο πρόσωπα εκείνο του πιστού χριστιανού, ο οποίος νοείται ως «εικόνα» του Θεού και εκείνο «του Θεού του ζώντος» (Ματθ. 16, 16).

Από το βιβλίο των Θρησκευτικών της Β' λυκείου, ΔΕ 24, σ. 196-197,
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3244,13188/>

3. Η πίστη

Στη συνείδηση των περισσότερων ανθρώπων σήμερα η λέξη *πίστη* έχει ένα πολύ συγκεκριμένο περιεχόμενο: Σημαίνει την ανεξέταστη αποδοχή αρχών και αξιωμάτων, τη συγκατάθεση σε μια θεωρία ή διδαχή που παραμένει αναπόδεικτη. Πιστεύω σε κάτι, πάει να πει ότι το αποδέχομαι, έστω κι αν δεν το καταλαβαίνω. Σκύβω το κεφάλι και υποτάσσομαι σε μιαν αυθεντία, που δεν είναι πάντοτε θρησκευτική, αλλά μπορεί να είναι και ιδεολογική ή πολιτική. Συχνά κάτω από τον

κοινό μανδύα της πίστης καλύπτονται εξίσου και η θρησκευτική αφοσίωση και η ιδεολογική πειθαρχία και η κομματική υποταγή. Έχει καθιερωθεί και ένα σύνθημα άγνωστης προέλευσης, που πολλοί το θεωρούν ως πεμπτούσια της μεταφυσικής, ενώ δεν είναι παρά η προϋπόθεση κάθε ολοκληρωτισμού: «Πίστευε και μη ερεύνα»!

Πρέπει να πούμε απερίφραστα ότι μια τέτοια εκδοχή της πίστης δεν έχει καμιά σχέση με το νόημα που έδωσε στη λέξη η ιουδαιοχριστιανική τουλάχιστον παράδοση. Στα πλαίσια αυτής της παράδοσης η πίστη λειτουργεί πολύ περισσότερο με το περιεχόμενο ου διατηρεί ακόμα σήμερα η λέξη στο εμπόριο και στην αγορά..

Πραγματικά, όταν μιλάμε στο εμπόριο για πίστη, εννοούμε ακόμα σήμερα την εμπιστοσύνη που εμπνέει στους κύκλους της αγοράς ένας έμπορος. Όλοι τον ξέρουν, ξέρουν τον τρόπο και το ήθος των συναλλαγών του, τη συνέπειά του στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών του. Αν ποτέ αναγκασθεί να ζητήσει χρήματα, θα βρει αμέσως δανειστή...

Με τον ίδιο αυτόν τρόπο του εμπορίου και της αγοράς λειτουργεί η πίστη και στα πλαίσια της ιουδαιοχριστιανικής παράδοσης. Και εδώ το αντικείμενο της πίστης δεν είναι αφηρημένες ιδέες που αντλούν το κύρος τους από κάποια αλάθητη αυθεντία. Αντικείμενο της πίστης είναι συγκεκριμένα πρόσωπα, που καλείσαι να τα εμπιστευθείς στα πλαίσια μιας άμεσης εμπειρικής σχέσης.

Και πιο συγκεκριμένα: Αν πιστεύεις στο Θεό, δεν το κάνεις επειδή κάποιες θεωρητικές αρχές στο υπαγορεύουν ή κάποιος ιδρυματικός θεσμός σου εγγυάται την ύπαρξή του. Τον πιστεύεις, γιατί το πρόσωπό του, η προσωπική ύπαρξη του Θεού, σου γεννάει εμπιστοσύνη. Τα έργα του και η ιστορική του «πράξη» - οι παρεμβολές του μέσα στην Ιστορία - σε κάνουν να θέλεις μια σχέση μαζί του.

Βέβαια, η σχέση που θεμελιώνει την πίστη, μπορεί να είναι άμεση, μπορεί όμως να είναι και έμμεση σχέση. Όπως και με ένα ανθρώπινο πρόσωπο: Πιστεύω σε κάποιον, τον εμπιστεύομαι, όταν τον έχω συναντήσει, τον γνωρίζω, σχετίζομαι άμεσα μαζί του. Αλλά πιστεύω και σε κάποιον που δεν τον γνωρίζω προσωπικά, όταν οι μαρτυρίες έμπιστων σε μένα ανθρώπων εγγυώνται την αξιοπιστία του.

Υπάρχουν λοιπόν βαθμίδες στην πίστη - προχωράει κανείς από λιγότερη σε περισσότερη πίστη. Και αυτή η πρόοδος μοιάζει να είναι μια ατελείωτη πορεία. Όσο ολοκληρωμένη κι αν εμφανίζεται μια πίστη, υπάρχουν πάντοτε περιθώρια αύξησης και ωριμότητας. Είναι μια δυναμική, πάντοτε «ατέλεστη τελειότητα». ...

Σε οποιαδήποτε βαθμίδα ή στάδιο, η πίστη είναι γεγονός και εμπειρία σχέσης - ένας δρόμος ριζικά διαφορετικός από τη νοητική βεβαιότητα και την «αντικειμενική» γνώση. ...

Όταν η Εκκλησία μας καλεί στην αλήθεια της, δεν μας προτείνει κάποιες θεωρητικές θέσεις που πρέπει καταρχήν να αποδεχθούμε. Μας καλεί σε μια προσωπική σχέση, σε ένα τρόπο ζωής που συνιστά σχέση με τον Θεό ή οδηγεί προοδευτικά και βιωματικά στη σχέση μαζί του. Αυτός ο *τρόπος* μεταμορφώνει τη σύνολη ζωή από ατομική επιβίωση σε γεγονός κοινωνίας. Η Εκκλησία είναι ένα *σώμα* κοινωνίας...

Φτάνουμε στον Θεό μέσα από ένα τρόπο ζωής, όχι μέσα από ένα τρόπο σκέψης.

Γιανναράς, Χρ. (1996). *Αλφαθητάρι της πίστης*. Αθήνα: Δόμος, σ. 25-29.

4. Τυπικό γνώρισμα της θρησκευτικοποίησης: η ιδεολογική εκδοχή της πίστης.

Ονομάζουμε **Ιδεολογία** ένα σύνολο από θεωρητικές προτάσεις (ιδέες, αρχές, στόχους, ιδανικά, ερμηνευτικά σχήματα, δεοντολογικές κατευθύνσεις) που φιλοδοξούν να καθοδηγήσουν την πράξη των ανθρώπων, την πρακτική του βίου τους. Η αξία των προτάσεων μιας ιδεολογίας κρίνεται από τη χρηστική τους αποτελεσματικότητα, την ωφελιμότητά τους για τα άτομα και τα οργανωμένα σύνολα.

Η ιδεολογική εκδοχή της πίστης εκλαμβάνει τη μαρτυρία της εκκλησιαστικής εμπειρίας σαν θεωρητικές ακριβώς προτάσεις με συνεπαγωγές άμεσης χρησιμότητας για την πρακτική του ανθρώπινου βίου. Πίστη δεν σημαίνει πια την εμπιστοσύνη που χαρίζεται στον άνθρωπο όταν ειλικρινά αγαπάει, δεν προϋποθέτει ή πίστη το άθλημα σχέσεων κοινωνίας για να ελευθερωθεί ο άνθρωπος από τη δουλεία στο εγώ. Η γνώση που κερδίζεται ως εμπειρία του εκκλησιαστικού αθλήματος, οι γλωσσικές διατυπώσεις αυτής της εμπειρίας, αντικειμενοποιούνται, εκλαμβάνονται σαν ιδέες, αρχές, στόχοι, ιδανικά, ερμηνευτικά σχήματα, δεοντολογικές κατευθύνσεις. Δηλαδή σαν «υλικό» που η νόηση του ατόμου μπορεί να το κατέχει ως ιδιόκτητες «πεποιθήσεις».

Έτσι μεταποιείται η πίστη σε ιδεολόγημα που περιλαμβάνει, πρωταρχικά, «πληροφορίες» για τη μεταφυσική πραγματικότητα. Οι «πληροφορίες» δεν ελέγχονται από την εμπειρία, ωστόσο ή ατομική νόηση τις προσλαμβάνει σαν βεβαιότητες γιατί, αν και δεν ελέγχονται από την κοινή εμπειρία ούτε αποδεικνύονται με τους κανόνες της ορθής συλλογιστικής, δεν αντιφάσκουν στην ορθή συλλογιστική. Κυρίως προσπορίζουν βεβαιότητες αυτοί οι νοητικοί συμπερασμοί, επειδή συνεπάγονται κανονιστικές απαιτήσεις συμπεριφοράς αποδεδειγμένα χρήσιμες για την αρμονία και κοσμιότητα της συλλογικής συμβίωσης.

Γιανναράς, Χ. (20072). *Ενάντια στη θρησκεία*. Αθήνα: Ίκαρος, σ. 86-87.

- Εναλλακτικά:

«**Ρόλος στον τοίχο**»

1. **Λκ 18, 9-14: Η παραβολή του Τελώνη και του Φαρισαίου**

Σε μερικούς που ήταν σίγουροι για την ευσέβειά τους και περιφρονούσαν τους άλλους, είπε την παρακάτω παραβολή: «Δύο άνθρωποι ανέβηκαν στο ναό για να προσευχηθούν. Ο ένας ήταν Φαρισαίος κι ο άλλος τελώνης. Ο Φαρισαίος στάθηκε επιδεικτικά κι έκανε την εξής προσευχή σχετικά με τον εαυτό του: “Θεέ μου, σ’ ευχαριστώ που εγώ δεν είμαι σαν τους άλλους ανθρώπους άρπαγας, άδικος, μοιχός, ή και σαν αυτόν εδώ τον τελώνη. Εγώ νηστεύω δύο φορές την εβδομάδα και δίνω στο ναό το δέκατο απ’ όλα τα εισοδήματά μου”. Ο τελώνης, αντίθετα, στεκόταν πολύ πίσω και δεν τολμούσε ούτε τα μάτια του να σηκώσει στον ουρανό. Χτυπούσε το στήθος του και έλεγε: “Θεέ μου, σπλαχνίσου με τον αμαρτωλό”. Σας βεβαιώνω πως αυτός έφυγε για το σπίτι του αθώος και συμφιλιωμένος με το Θεό, ενώ ο άλλος όχι· γιατί όποιος υψώνει τον εαυτό του θα ταπεινωθεί, κι όποιος τον ταπεινώνει θα υψωθεί».

2. **Φαρισαίοι.** Κίνημα λαϊκών με ηγέτες ικανούς ραβίνους. Η πίστη τους στηριζόταν στον Νόμο και στους Προφήτες. Σέβονταν τις παραδόσεις, αλλά ήταν ανοιχτοί

και προοδευτικοί στα θρησκευτικά ζητήματα. Προσπαθούσαν να τηρούν με ακρίβεια όλες τις εντολές του Θεού και να ζουν με συνέπεια την πίστη τους στην καθημερινή ζωή. Κάποτε έφταναν σε θρησκευτικές υπερβολές. Απέναντι στους Ρωμαίους ήταν επιφυλακτικοί έως εχθρικοί. Όμως δεν υιοθετούσαν επαναστατικές πρακτικές εναντίον τους. Πολλοί ήταν ικανοί έμποροι. Ζούσαν και δρούσαν παντού στη χώρα. Είχαν μεγάλη εκτίμηση από τον λαό στις συναγωγές των επαρχιών. Όμως αυτοί περιφρονούσαν τον λαό. Όταν ζούσε ο Χριστός υπολογίζεται ότι συνολικά σε όλη τη χώρα ήταν γύρω στις 6.000.

Από το σχολικό βιβλίο των Θρησκευτικών της Β' γυμνασίου, ΔΕ 2, σ. 16
[<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B118/381/2535,9833/>].

Αναλύοντας:

«Σήμανση και υπογράμμιση κειμένου»

1. **Έννοια και περιεχόμενο της χριστιανικής πίστης** (συνέχεια από την προηγούμενη παράθεση)

Καταρχήν, η χριστιανική πίστη δεν είναι θεωρητική γνώση ή πεποίθηση για κάποια αφηρημένη θρησκευτική αλήθεια. Είναι απόλυτη και χωρίς δισταγμούς βεβαιότητα για τις αλήθειες που διδάσκει η Εκκλησία. Κατά τον Απ. Παύλο είναι η ακλόνητη πεποίθηση για την πραγματική και βέβαιη ύπαρξη αγαθών που ελπίζουμε να αποκτήσουμε κάποτε και η βεβαιότητα γι' αυτά που δε βλέπουμε: *«Πίστη σημαίνει σιγουριά γι' αυτά που ελπίζουμε και βεβαιότητα γι' αυτά που δε βλέπουμε»* (Εβρ 11, 1). Τελικά η χριστιανική πίστη είναι μια προσωπική συνάντηση και σχέση πιστού και Θεού· μια σχέση ανεπιφύλακτης εμπιστοσύνης όμοια με τη σχέση παιδιού και γονιού. Η συνάντηση αυτή άλλοτε πραγματοποιείται αιφνίδια (π.χ. Απ. Παύλος) και άλλοτε βαθμιαία (π.χ. άγιος Αυγουστίνος). Το περιεχόμενο της χριστιανικής πίστης είναι τα «δόγματα», δηλαδή οι υπέρ λόγον αλήθειες, που πηγάζουν από την Αγία Γραφή και την Ιερά Παράδοση. Οι αλήθειες αυτές περιέχονται συνοπτικά στο Σύμβολο της Πίστεως και τις αναλύσαμε στα πρώτα μαθήματά μας. Αναφέρονται στον τριαδικό Θεό, στο Θεάνθρωπο Χριστό, στη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου με κύριο σκοπό τη σωτηρία του από τις συνέπειες του προπατορικού αμαρτήματος και στην έσχατη πραγματικότητα την ανάσταση των νεκρών και τη μέλλουσα Βασιλεία του Θεού. Είναι ευνόητο ότι η χριστιανική πίστη προϋποθέτει την ανθρώπινη ελευθερία, στην οποία και απευθύνεται ο Χριστός: *«Όποιος θέλει να με ακολουθήσει, ας απαρνηθεί τον εαυτό του, ας σηκώσει το σταυρό του κι ας με ακολουθεί»* (Μκ 8, 34).

Από το βιβλίο των Θρησκευτικών της Β' λυκείου, ΔΕ 24, σ. 196-197
[<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3244,13188/>].

2. **Η πίστη στο Θεό ως πρόσωπο**

Στο «Σύμβολο της Πίστεως» δεν λέμε, «Πιστεύω ότι υπάρχει κάποιος Θεός»· λέμε, «Πιστεύω εις ένα Θεόν». Ανάμεσα στην *πίστη ότι* και στην *πίστη εις* υπάρχει μια κρίσιμη διάκριση. Μου είναι δυνατό να πιστεύω ότι κάποιος ή κάτι υπάρχει κι όμως αυτή η πεποίθηση να μην έχει πρακτικό αποτέλεσμα στη ζωή μου. Μπορώ ν' ανοίξω τον τηλεφωνικό κατάλογο του Wigan και να διαβάσω εξονυχιστικά τα ονόματα που είναι καταχωρημένα στις σελίδες του· και καθώς διαβάζω, είμαι προετοιμασμένος να πιστέψω ότι μερικοί (ή ακόμη κι οι περισσότεροι) απ' αυτούς

τους ανθρώπους πράγματι υπάρχουν. Αλλά δεν γνωρίζω κανέναν απ' αυτούς προσωπικά, ποτέ δεν έχω επισκεφθεί το Wigan, κι έτσι η πεποίθησή μου ότι υπάρχουν δεν έχει για μένα καμιά σημασία. Αντίθετα, όταν λέω σ' ένα πολυαγαπημένο φίλο, «σε πιστεύω», κάνω κάτι πολύ περισσότερο από το να εκφράσω την πεποίθηση ότι αυτό το πρόσωπο υπάρχει. «Σε πιστεύω» σημαίνει: στρέφομαι σε σένα, ακουμπώ πάνω σου, σ' εμπιστεύομαι απόλυτα και ελπίζω σε σένα. Και αυτό είναι που λέμε στο Θεό μέσα στο «Πιστεύω».

Η πίστη στο Θεό, λοιπόν, δεν μοιάζει καθόλου με το είδος της λογικής βεβαιότητας που πετυχαίνουμε στην Ευκλείδεια γεωμετρία. Ο Θεός δεν είναι το συμπέρασμα σε μια σειρά συλλογισμών, η λύση σ' ένα μαθηματικό πρόβλημα. Το να πιστεύεις στο Θεό δεν είναι το να δέχεσαι τη δυνατότητα της ύπαρξής του επειδή μας έχει «αποδειχθεί» με κάποιο θεωρητικό επιχείρημα, αλλά είναι το να εμπιστευτούμε τον Ένα που ξέρουμε και αγαπάμε. Η πίστη δεν είναι η υπόθεση πως κάτι ίσως είναι αλήθεια, αλλά η βεβαιότητα ότι κάποιος είναι εκεί.

Επειδή η πίστη δεν είναι λογική βεβαιότητα αλλά προσωπική σχέση, και επειδή αυτή η προσωπική σχέση είναι ακόμη πολύ ατελής στον καθένα μας κι έχει ανάγκη να εξελίσσεται συνέχεια είναι δυνατό να συνυπάρχει η πίστη με την αμφιβολία. Αυτά τα δύο δεν αποκλείονται αμοιβαία.

Ίσως υπάρχουν μερικοί που με τη χάρη του Θεού κρατούν σ' όλη τους τη ζωή την πίστη ενός μικρού παιδιού, που τους δίνει την ικανότητα να δέχονται ανερώτητα όλ' αυτά που έχουν διδαχτεί. Για τους περισσότερους όμως, από εκείνους που ζουν σήμερα στη Δύση, μια τέτοια διάθεση απλώς δεν είναι δυνατή. Πρέπει να οικειοποιηθούμε την κραυγή, «Κύριε, πιστεύω· βοήθει μου τη απιστία» (Μαρκ. 9,24). Για πάρα πολλούς από μας αυτή θα παραμείνει η διαρκής μας προσευχή ως αυτές τις πύλες του θανάτου. Κι όμως η αμφιβολία καθαυτή δεν δείχνει έλλειψη πίστης. Ίσως σημαίνει το αντίθετο -ότι η πίστη μας είναι ζωντανή και αυξανόμενη. Γιατί η πίστη δεν συνεπάγεται μακαριότητα αλλά ριψοκινδύνευμα, όχι απομόνωση από το άγνωστο αλλά πορεία άφοβη για να το συναντήσουμε. Εδώ ένας Ορθόδοξος Χριστιανός θα μπορούσε πρόθυμα να οικειοποιηθεί τα λόγια του Επισκόπου J.A.T. Robinson: « Η πράξη της πίστης είναι ένας ασταμάτητος διάλογος με την αμφιβολία». Όπως σωστά λέει ο Thomas Merton· Η πίστη είναι μια πηγή αμφιβολίας και πάλης πριν γίνει μια πηγή σιγουριάς και γαλήνης».

Ware, K. (επίσκοπος Διοκλείας) (1984), *Ο Ορθόδοξος δρόμος*.

Μτφρ. Μαρία Πάσχου. Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή Χορν.

[\[http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/kallistos_dromos.html\]](http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/kallistos_dromos.html).

Εφαρμόζοντας:

«**Επ' αυτού θα είχα να πω**»

1. Αποφθέγματα Γερόντισσας Γαβριηλίας (1897-1992)

- α. Μη συσχετίσεις ποτέ τον άνθρωπο με τον κακό τρόπο που σου φέρεται. Να βλέπεις μέσα στην καρδιά του τον Χριστό.
- β. Αν κάποιος δεν σου αρέσει, σκέψου ότι στο πρόσωπό του βλέπεις τον Χριστό. Τότε, δεν θα τολμήσεις ούτε να σκεφτείς να πεις λόγο κατάκρισης.
- γ. Ο Θεός όπως αγαπάει εσένα, έτσι αγαπά και τους εχθρούς σου.

δ. Όταν το εγώ σπάσει και γίνει εσύ, κι όταν και το εσύ σπάσει και γίνουν και τα δυο μαζί Εκείνος, τότε όλοι μας γινόμαστε δικοί Του.

ε. Ο Κύριος είπε: όποιος θέλει κάτι, πιστεύοντας θα το λάβει. Φθάνει να είναι σύμφωνο το αίτημα με τις Εντολές του Θεού, δηλαδή με την Αγάπη.

στ. Τρία πράγματα χρειάζονται: Πρώτον *Πίστις*. Δεύτερον *Πίστις*. Τρίτον *Πίστις*.

ζ. Αγαπώ με όλη μου την ψυχή κάποιον, θα πει προσεύχομαι γι' αυτόν. Όποιος έχει την εμπειρία αυτή είναι στον Παράδεισο.

η. Αν δεν σπάσεις το Εγώ και το αδειάσεις, πώς θα κάνεις χώρο να έρθει ο Θεός;

θ. Ο Θεός έβαλε τις αισθήσεις στο κεφάλι. Γιατί; Ξέρετε; Για να μην μπορούμε να δούμε τον εαυτό μας. Μάλιστα. Για να βλέπουμε μόνο τον Άλλο και να αγαπάμε μόνο τον Άλλο. Και για να βλέπουμε τον εαυτό μας μόνο μέσ' τα μάτια του Άλλου...

ι. Δύο πράγματα έχουν πολλή σημασία... Αγαπάτε αλλήλους και Μη φοβού, μόνον πίστευε.

Γερόντισσα Γαβριηλία (1998). *Η ασκητική της αγάπης*. Αθήνα: Επτάλοφος, σ. 356-372.

2. Πίστη και αγάπη

- Γέροντα, τι σχέση υπάρχει ανάμεσα στην πίστη και την αγάπη;
- Πρώτα είναι η πίστη και μετά έρχεται η αγάπη. Πρέπει να πιστεύει κανείς, για να αγαπάει. Δεν μπορεί να αγαπήσει κάτι που δεν το πιστεύει. Γι' αυτό, για να αγαπήσουμε τον Θεό, πρέπει να πιστέψουμε στον Θεό. Ανάλογη με την πίστη που έχει κανείς είναι και η ελπίδα και η αγάπη και η θυσία για τον Θεό και τον πλησίον. Η θερμή πίστη στον Θεό γεννάει την θερμή αγάπη προς τον Θεό και προς την εικόνα του Θεού, τον συνάνθρωπό μας. Και από την υπερχειλίση της αγάπης μας – που δεν χωράει στην καρδιά και χύνεται έξω – ποτίζονται και τα καημένα τα ζώα. Πιστεύουμε πολύ, αγαπάμε πολύ.

Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου Λόγοι Β΄. Πνευματική αφύπνιση.

Σουρωτή Θεσσαλονίκης: Ι. Ησυχαστήριο «Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος», σ. 273.

- Εναλλακτικά:

«**Μελέτη περίπτωσης – Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (TPS)**»

1. Από τους Λόγους του αγίου Πορφύριου Κουσοκαλυβίτη

«Όταν αγαπάμε χωρίς να επιδιώκουμε να μας αγαπάνε, θα μαζεύονται όλοι κοντά μας σαν τις μέλισσες. Αυτό ισχύει για όλους μας.

Αν ο αδελφός σου σ' ενοχλεί, σε κουράζει, να σκέπτεσαι: «Τώρα με πονάει το μάτι μου, το χέρι μου, το πόδι μου· πρέπει να το περιθάψω μ' όλη μου την αγάπη». Να μη σκεπτόμαστε, όμως, ούτε ότι θα αμειφθούμε για τα δήθεν καλά ούτε ότι θα τιμωρηθούμε για τα κακά που διαπράξαμε. Έρχεσαι εις επίγνωσιν αληθείας, όταν αγαπάεις με την αγάπη του Χριστού. Τότε δεν ζητάεις να σ' αγαπάνε· αυτό είναι κακό. Εσύ αγαπάεις, εσύ δίνεις την αγάπη σου· αυτό είναι το σωστό. Από μας εξαρτάται να σωθούμε. Ο Θεός το θέλει. Όπως λέει η Αγία Γραφή: «πάντας θέλει σωθήναι και εις επίγνωσιν αληθείας ελθείν».

Όταν κάποιος μας αδικήσει μ' οποιονδήποτε τρόπο, με συκοφαντίες, με προσβολές, να σκεπτόμαστε ότι είναι αδελφός μας που τον κατέλαβε ο αντίθετος. Έπεσε θύμα του αντιθέτου. Γι' αυτό πρέπει να τον συμπονέσουμε και να παρακαλέσουμε τον Θεό να ελεήσει κι εμάς κι αυτόν· κι ο Θεός θα βοηθήσει και τους δύο. Αν, όμως οργισθούμε εναντίον του τότε ο αντίθετος από κείνον θα πηδήσει σ' εμάς και θα μας παίξει και τους δύο. Όποιος

κατακρίνει τους άλλους, δεν αγαπάει τον Χριστό. Ο εγωισμός φταίει. Από κει ξεκινάει η κατάκριση.

Ας υποθέσουμε ότι ένας άνθρωπος βρίσκεται μόνος του στην έρημο. Δεν υπάρχει κανείς. Ξαφνικά ακούει κάποιον από μακριά να κλαίει και να φωνάζει. Πλησιάζει κι αντικρίζει ένα φοβερό θέαμα: μία τίγρις έχει αρπάξει έναν άνθρωπο και τον καταξοχίζει με μανία. Εκείνος απελπισμένος ζητάει βοήθεια. ... Τι να κάνει, για να τον βοηθήσει; ... Μήπως θα πάρει καμιά πέτρα να τήνε ρίξει στον άνθρωπο και να τον αποτελειώσει; «Όχι, βέβαια!», θα πούμε. Κι όμως αυτό είναι δυνατόν να γίνει όταν δεν καταλαβαίνουμε ότι ο άλλος που μας φέρεται άσχημα κατέχεται από τον διάβολο, την τίγρη. Μας διαφεύγει ότι, όταν κι εμείς τον αντιμετωπίζουμε χωρίς αγάπη, είναι σαν να του ρίχνουμε πέτρες πάνω στις πληγές του, οπότε του κάνουμε πολύ κακό και η «τίγρις» μεταπηδάει σ' εμάς και κάνουμε κι εμείς ό,τι εκείνος και χειρότερα. Τότε, λοιπόν ποια είναι η αγάπη που έχουμε για τον πλησίον μας και πολύ περισσότερο για τον Θεό;

Να έχουμε αγάπη, πραότητα, ειρήνη. Έτσι βοηθάμε τον συνάνθρωπό μας, όταν κυριεύεται από το κακό. Μυστικά ακτινοβολεί το παράδειγμα, όχι μόνον όταν ο άλλος είναι παρών αλλά κι όταν δεν είναι. Ν' αγωνιζόμαστε να στέλνουμε την αγαθή μας διάθεση. Ακόμη και λόγια όταν λέμε για τη ζωή του άλλου που δεν την εγκρίνουμε, αυτός το καταλαβαίνει και τον απωθούμε. Ενώ αν είμαστε ελεήμονες και τον συγχωρούμε, τον επηρεάζουμε – όπως τον επηρεάζει και το κακό - κι ας μη μας βλέπει».

Πορφύριος, Καυσοκαλυβίτης (2003). Βίος και λόγοι. Χανιά: Ι.Μ. Χρυσοπηγής
